

Græn iðnbylting á Íslandi

**Mannvirkjagerð á tímamótum
Grípum tækifærin í vistvænni uppbyggingu**

Samtök
iðnaðarins

●● Ráðstefnustjóri

● Jóhanna Klara Stefánsdóttir
sviðsstjóri mannvirkjasviðs SI

•• Hvernig flýtum við vistvænni uppbyggingu?

• Gylfi Gíslason
framkvæmdastjóri JÁVERK

VISTVÆNNI MANNVIRKJA GERÐ

VERK OG VIT 2022

GYLFI GÍSLASON- JÁVERK

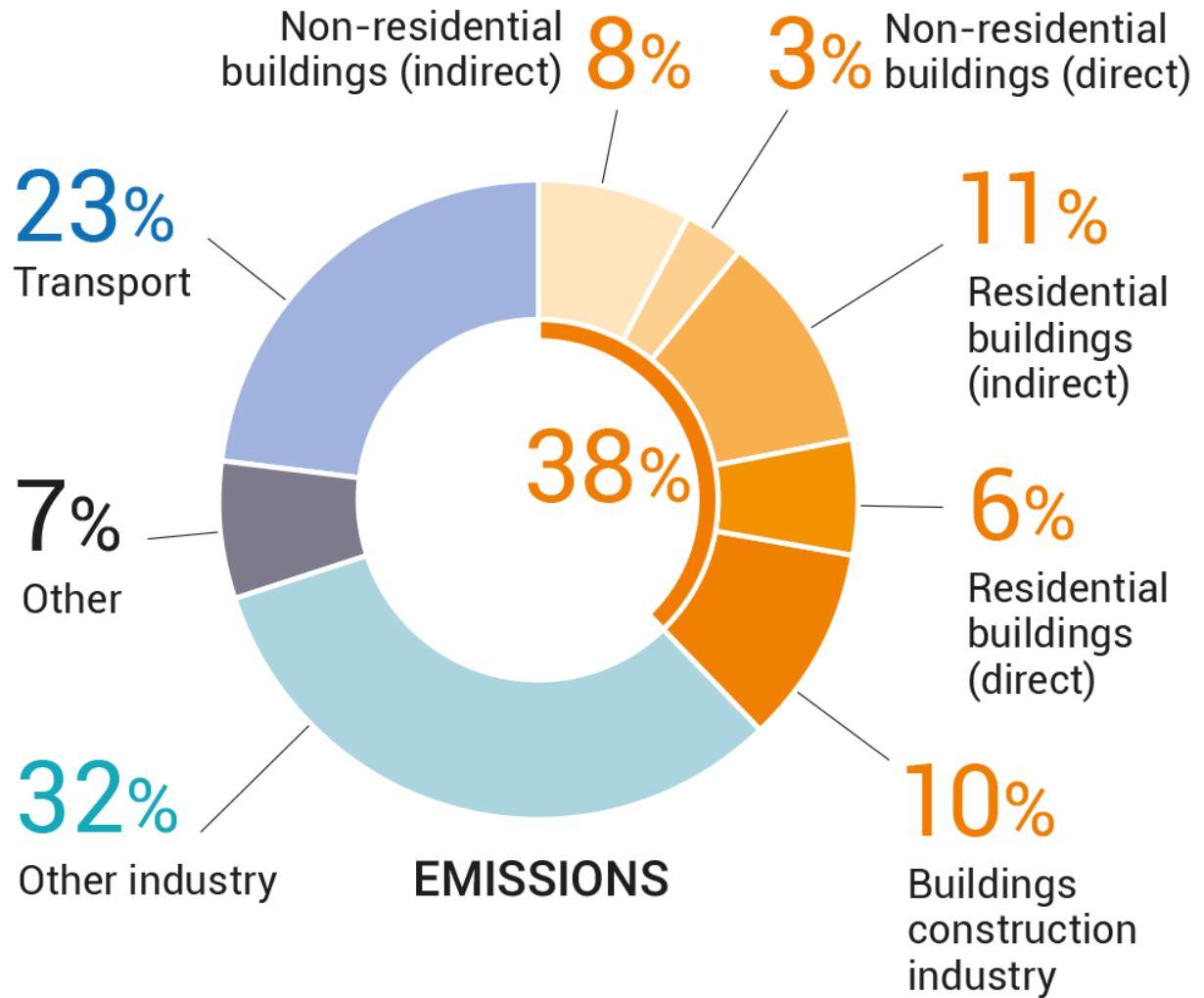

JÁVERK

The logo for Jáverk, featuring a stylized, dark grey symbol above the company name in a bold, sans-serif font.

MANNVIRKI
OG
MANNVIRKJA
GERÐ ERU
ÁBYRG FYRIR
38%
AF ALLRI
LOSUN

• Heimild: UN environment programme, The 2020 Global Status Report for Buildings and Construction, <https://globalabc.org/sites/default/files/inline-files/Buildings-GSR-Amplification-Toolkit.pdf>

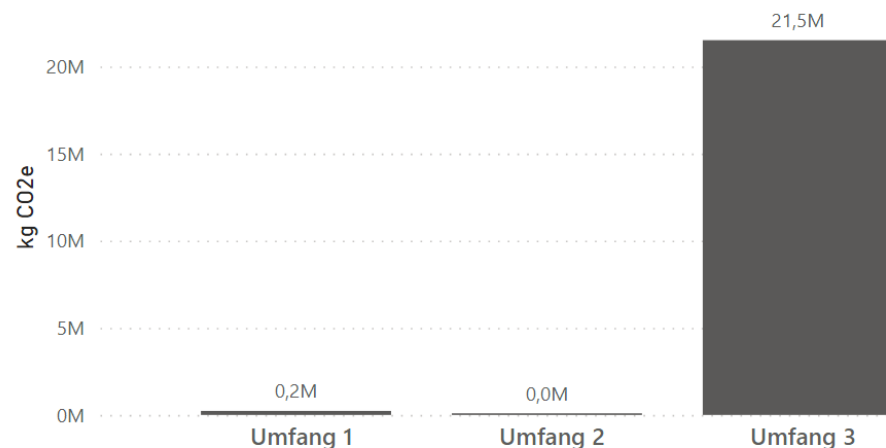
HVAÐ GETUM VIÐ GERT?

- 1. FRAMKVÆMDASTAÐURINN
  - ORKUSKIPTI
  - FLOKKUN Á RUSLI
  - HRINGRÁSARHAGKERFI
- 2. BYGGINGARNAR
  - KOLEFNISSPOR
  - UMHVERFISVOTTAD HÚSNÆÐI

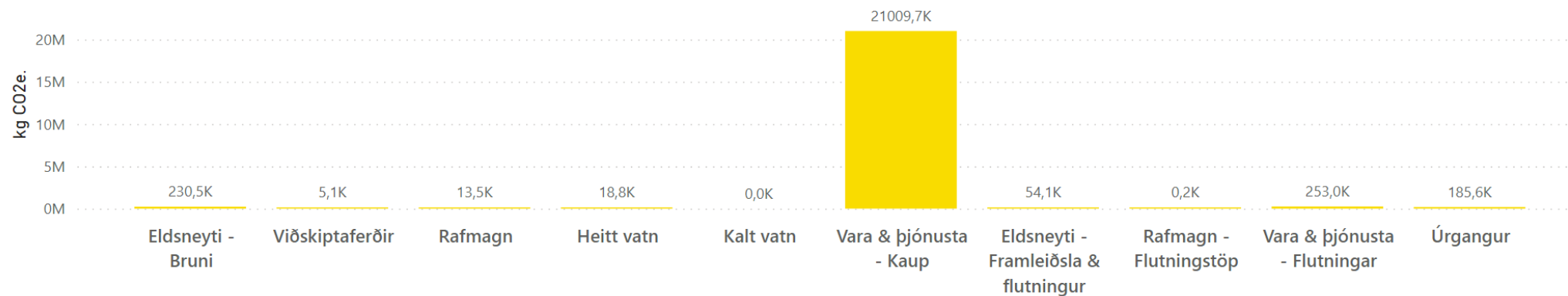
Kolefnisspor

Kolefnisspor eftir umfangi

Umfang	Umfangsflokkur	Kolefnisspor (kg CO2e.)
Umfang 1	Eldsneyti - Bruni	230.516
Umfang 2	Rafmagn	13.459
Umfang 2	Heitt vatn	18.829
Umfang 2	Kalt vatn	0
Umfang 3	Viðskiptaferðir	5.092
Umfang 3	Vara & þjónusta - Kaup	21.009.703
Umfang 3	Eldsneyti - Framleiðsla & flutningur	54.070
Umfang 3	Rafmagn - Flutningstöp	191
Umfang 3	Vara & þjónusta - Flutningar	253.007
Umfang 3	Úrgangur	185.583
Samtals		21.770.450

Kolefnisspor eftir umfangsflokki

MARKMIÐ KOLEFNISSPOR

FRAMKVÆMDASTAÐUR

- 80% MINNKUN FYRIR ÁRSLOK 2026
- HLUTLAUS FYRIR ÁRSLOK 2032

BYGGINGAR EIGIN VERK

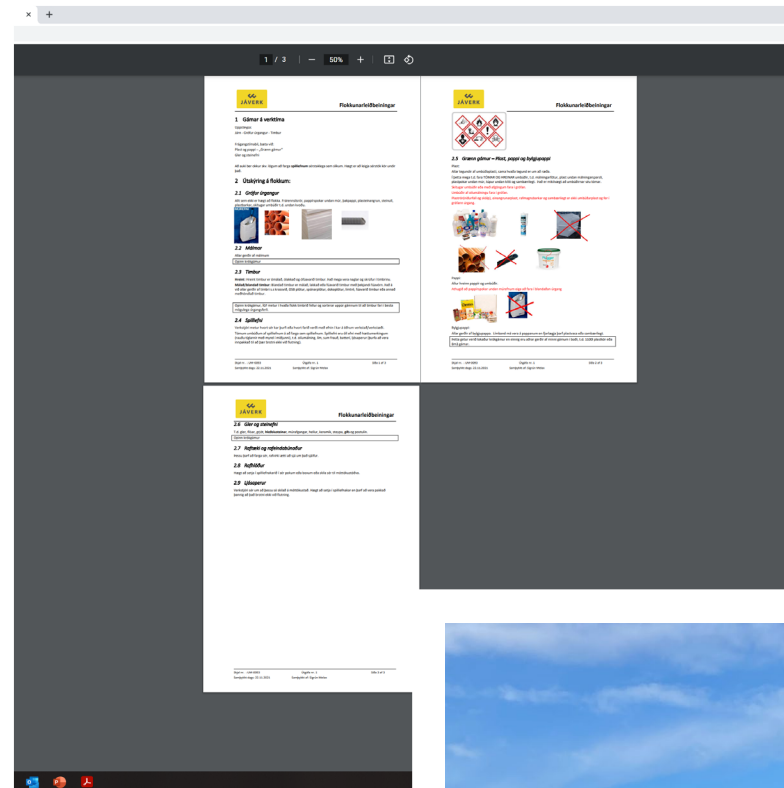
- VERA UNDIR VIÐMIÐI 666 KG CO² PR. M²
- 50% MINNKUN PR. M² FYRIR ÁRSLOK 2030
- HLUTLAUS 2050

ÖNNUR UMHVERFISMARKMIÐ

- FLOKKUN SORPS
  - 85% FLOKKUNARHLUTFALL
  - MINNKA TIMBUR Í ÚRGANGI
  - DRAGA ÚR HEILDARÚRGANGI MIÐAÐ VIÐ UMFANG
- ORKUSKIPTI
  - BÍLAR
  - VINNUVÉLAR

HVAÐ ERUM VIÐ BÚIN AÐ GERA

- MIÐBÆR SELFOSS 5,500 M² Í 13 BYGGINGUM- SVANSVOTTAÐ

HVAÐ ERUM VIÐ AÐ GERA

- 180 ÍBÚÐIR Á DIGRANESHÆÐ Í KÓPAVOGI-SVANSVOTTUN
- 151 ÍBÚÐIR Í GRÓTTUBYGGÐ Á SELTJARNARNESI-SVANSVOTTUN
- 80 ÍBÚÐIR Á TRYGGVAGÖTU SELFOSSI – SVANSVOTTUN
- 148 ÍBÚÐIR FYRIR BJARG Í HAMRANESI-BREEAM

JÁ ...EN AF HVERJU ?

- SAMFÉLAGSÁBYRGÐ
- AUKIN GÆÐI FYRIR VIÐSKIPTAVINI
- MARKAÐURINN KALLAR EFTIR ÞVÍ
- VOTTUN ER STAÐFESTING
- FJÁRMÖGNUN
- VERA Á UNÐAN ÍÞYNGJANDI REGLUVERKI
- MINNI SÓUN
- STÖÐUGAR UMBÆTUR

HVERNIG GETUM VIÐ VIÐ HRAÐAÐ VISTVÆNNI UPPBYGGINGU ?

Fyrirtækin:

- Lönaðurinn verður að hafa frumkvæðið þar er þekkingin.
- Afla upplýsinga og þekkingar- mæla- setja markmið.
- Vera á undan.
- Hlaupa hratt og gera það sem skiptir mestu máli.

Ríki, sveitarfélög og Veitur

- Innviðir eru flöskuháls bæði í tíma og flutningsgetu.
- Regluverk er hindrun og tekur alltof langan tíma að breyta.
- Hvatar-Gulrætur eru alltaf betri en fúlegg og svipur.
- Flokkun mannvirkja.
- Byrja á því sem skiptir mestu máli. Samráð!!!

Fjármögnunaraðilar

- Græn framkvæmda-fjármögnun
- Sumir komnir mjög langt aðrir skemmra.

●● Hvernig flýtum við vistvænni uppbyggingu?

○ Sigurður Brynjar Pálsson
forstjóri BYKO

JAFNRÉTTI
KYNJANNA

GÓÐ ATVINNA
OG HAGVÖXTUR

SAMVINNA UM
MARKMIÐIN

ÁBYRG NEYSLA
OG FRAMLEIÐSLA

NÝSKÖPUN OG
UPPBYGGING

Hvernig flýtum við vistvænni uppbyggingu?

Sigurður B. Pálsson

Forstjóri BYKO

Ofmat

Hversu mikið almenningur er tilbúinn að gera upp á eigin spýtur

Vanmat

Hvað almenningur er tilbúinn að sætta sig við – aðgerðir stjórnvalda og fyrirtækja

Ábyrgð og hlutverk BYKO

Tvöföld ábyrgð

Innri eigin starfsemi

Ytri samfélag – viðskiptavinir - byggingariðnaðurinn

Staðreyndir

Byggingar eru ábyrgar fyrir þriðjunggi af losun gróðurhúsalofttegunda á heimsvísu

- Árleg losun íslenskra bygginga er um 360 þúsund tonn CO₂íg.
- 45% af kolefnissporinu koma frá byggingarefnum, einkum steypu
- 30% af kolefnissporinu vegna rafmagns og kyndingar á notkunartíma bygginganna
  - Rekstrartími bygginga stór þáttur í heildarlosun
- Vegvísir að vistvænni mannvirkjagerð, 1.hluti kominn út

Líftímasjónarmiðið

- Byggingar lifa í 60 -100 ár +
  - Sú ákvörðun er eingöngu tekin einu sinni
- Að taka ákvörðun í dag að byggja vistvæna byggingu lifir líftímann
- Bygging sem ekki er byggð með vistvænum hætti, verður ekki vistvæn eftir 60-100ár
- Rangar ákvarðanir lifa inn í framtíðina
- Neysluvaran, neytandinn fær ótal mörg tækifæri á að bæta sig, sbr bifreiðar

**Af hverju erum við að standa í
þessum vistvottunarkerfum?**

Niðurstaða rannsóknar

DLP Piper's

- 38% aukning á virði eignasafns
- 15% lækkun orkukostnaðar
- 11% lækkun rekstrarkostnaðar
- 18% Bætt ímynd fyrirtækis
- 13% verndun umhverfis með minni losun
- Aukin gæði í byggingum

Sjálfbærni eykur ávinning arðsemi fjármagns að mati fjárfesta

Vistvænar byggingar

- Aukin gæði bygginga, heilnæmara umhverfi
- Draga úr umhverfisáhrifum bygginga, lækka rekstrarkostnað
- Draga úr áhættu í rekstri og styrkja fjárhagslega arðsemi til lengri tíma
- Betri fjárfestingarkostur
- Aukið gildi og söluhæfni eignar
- Ný lög um sjálfbæran rekstur lögfestar innan tíðar ESB

**Leiðir að að hraða þróun
á vistvænum byggingum**

Sveitarfélög bera ábyrgð auðlindanýtingu

- Áhrifaríkasta leiðin:
  - Lóðaúthlutanir
  - Setja á samræmda hvata (*öll sveitarfélög*)
    - Koma í veg fyrir undirboð á kröfum
- Alkrafa um vistvænleika við skipulagningu nýrra hverfa
  - Afsláttur af lóðargjöldum
    - *Gagnsæi*
  - Fasteignagjöld ættu mögulega að taka af sjálfbærnivegferð
  - Skilningur á tilgangi og ávinningi

Aðrar skilvirkar leiðir

Aðgerðir stjórnvalda

Að taka ákvörðun með lagasetningu

Samantekt

- Sveitarfélög ber ábyrgð á auðlindanýtingu
- Sveitarfélög bera ábyrgð að innleiða sjálfbærnivegferð
- Hráefnissalar, hönnuður, verktakar og viðskiptavinir bera ábyrgð
- Vegvísir nr 1 að vistvænni mannvirkjagerð liggur fyrir
- Horfa þarf til líftíma bygginga í stað skammtíma sjónarmiða
- Aukin gæði og arðsemi
- Sjálfbærni er arðbær vegferð

BYKO

GERUM PETTA SAMAN

•• Hvernig flýtum við vistvænni uppbyggingu?

• Svanur Grjetarsson
forstjóri MótX

Umræður

●● Hvernig skiptir græn fjármögnun máli?

● **Gísli Álfgeirsson**
eigandi Sóleyjar byggingarfélags

● **Þóra Margrét Þorgeirsdóttir**
sérfræðingur hjá HMS og verkefna-
stjóri Byggjum grænni framtíð

● **Brynjólfur Bjarnason**
viðskiptastjóri fyrirtækjasviðs og
meðlimur sjálfbærninefndar Íslandsbanka

•• Hvernig aukum við nýsköpun og breytum verkferlum?

• Halldór Eiríksson
arkitekt og eigandi T.ark arkitekta

UM.
EFNI

T.ark

VERK OG VIT 2022

Halldór Eiríksson arkitekt FAÍ SAMARK

I. hluti

Mat á kolefnislosun frá íslenskum byggingariðnaði

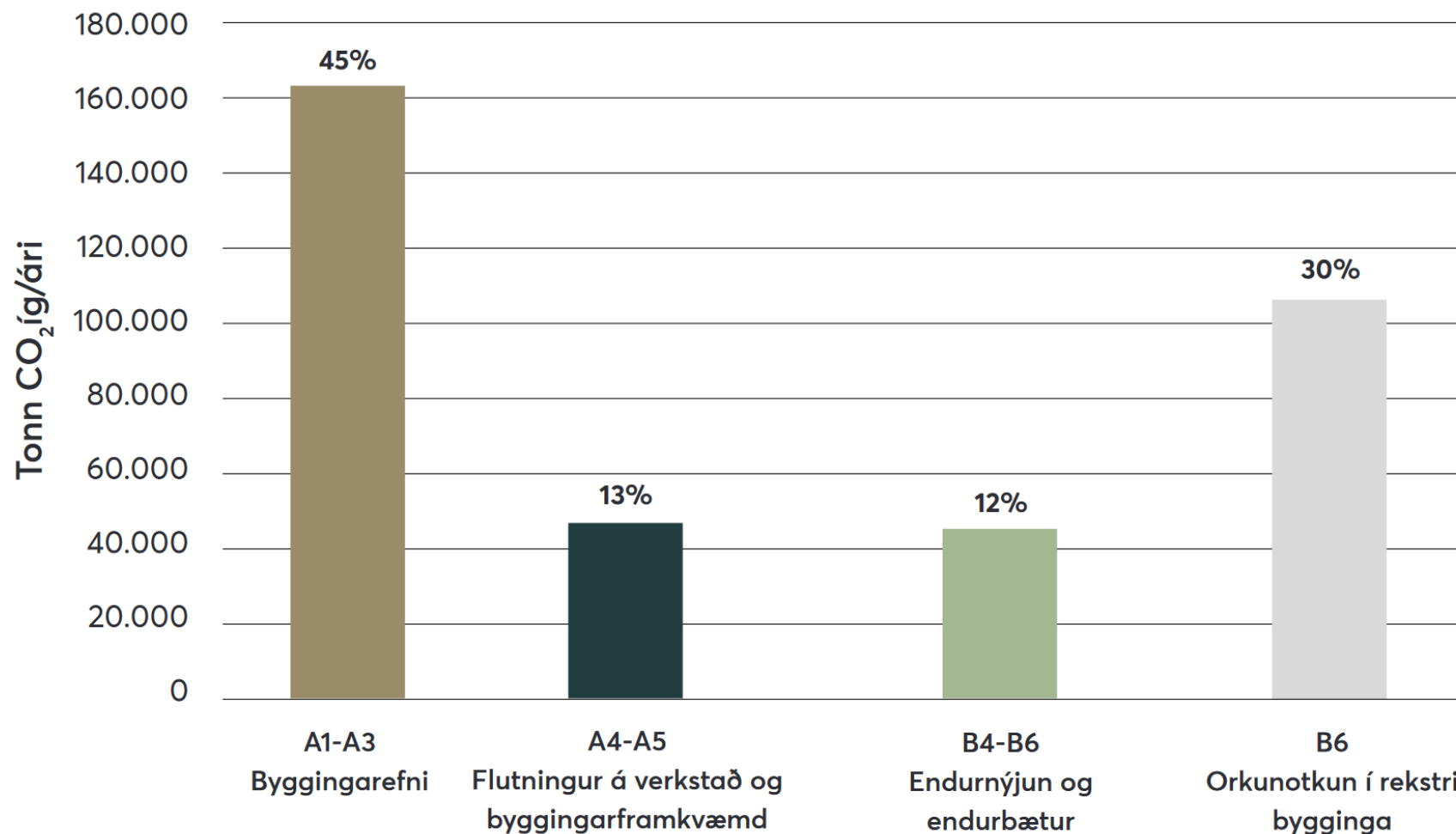

Vinnuhópur um mat á kolefnislosun frá íslenskum byggingariðnaði á vegum samstarfsverkefnisins Byggjum grænni framtíð, janúar til júní 2021 (hópur 6):

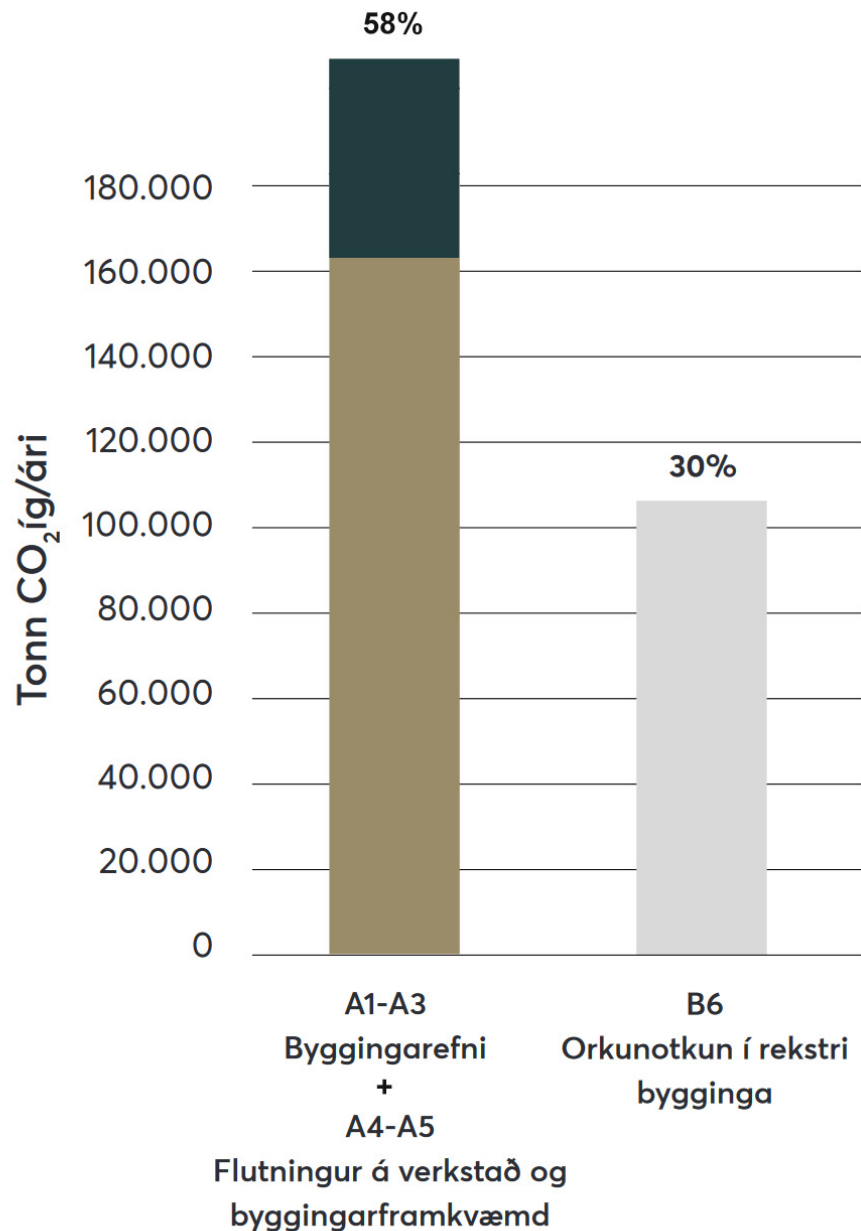
- Sigríður Ósk Bjarnadóttir, dósent við Umhverfis- og byggingarverkfræðideild HÍ og byggingarverkfræðingur hjá VSÓ (hópstjóri)
- Björn Marteinnsson, fyrrv. dósent við Umhverfis- og byggingarverkfræðideild HÍ og fyrrv. sérfræðingur hjá Rb við NMÍ
- Jukka Heinonen, prófessor við Umhverfis- og byggingarverkfræðideild HÍ
- Ólafur H. Wallevik, prófessor við Iðn- og tæknifræðideild HR og fyrrv. forstöðumaður Rb við NMÍ
- Sigurður L. Thorlacius, umhverfisverkfræðingur hjá Eflu

Þessi skýrsla er unnin af Sigríði Ósk Bjarnadóttur og Birni Marteinessyni fyrir Byggjum grænni framtíð.

Árleg losun íslenskra bygginga ≈ 360 þús. tonn CO₂íg

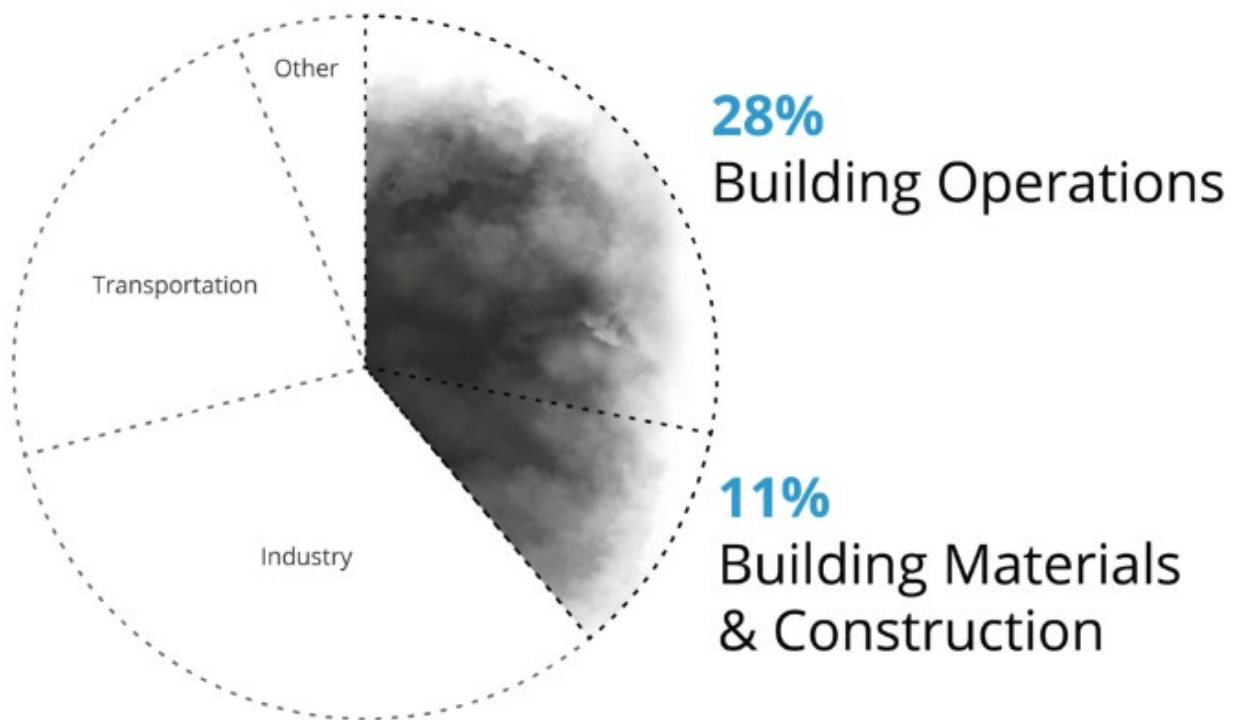

Mynd 3: Árleg losun vegna nýbygginga og vegna viðhalds og rekstrarorku núverandi bygginga.

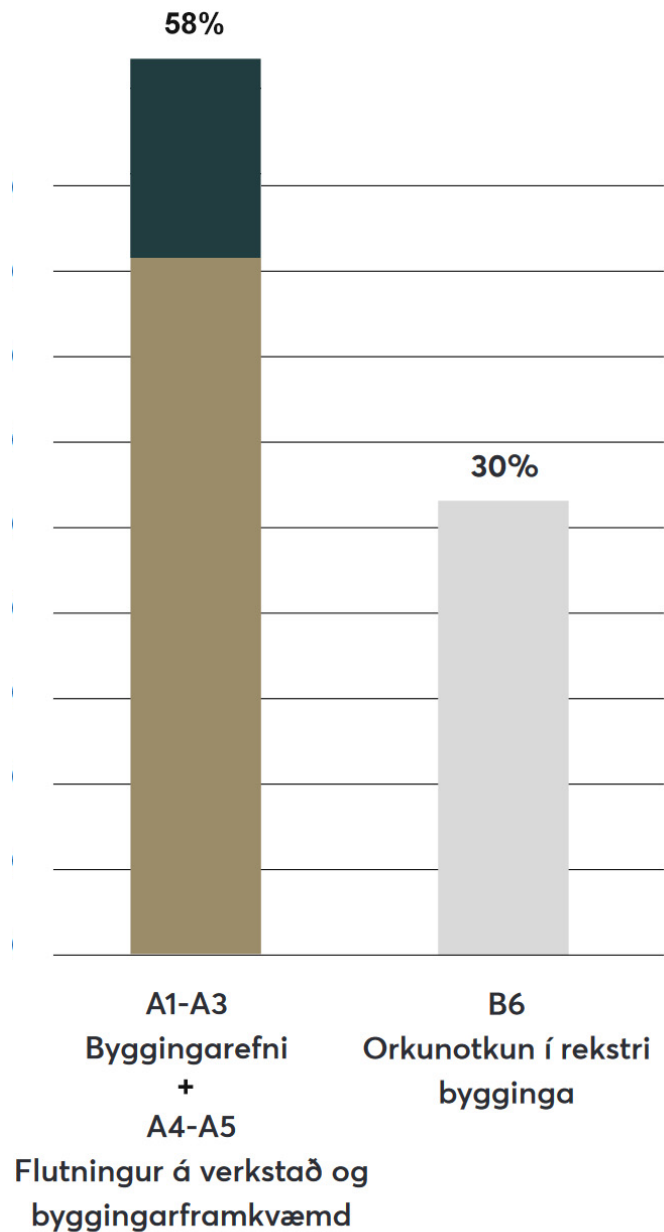
Niðurstaða skýrslunnar (með þeim fyrirvörum sem þar eru settir) er að Byggingaefni, flutningur þeirra og framkvæmdin eru **helmingi stærri** en líftímaorkunotkunin þegar kemur að kolefnisfótspori Íslenskra bygginga.

Annual Global CO₂ Emissions

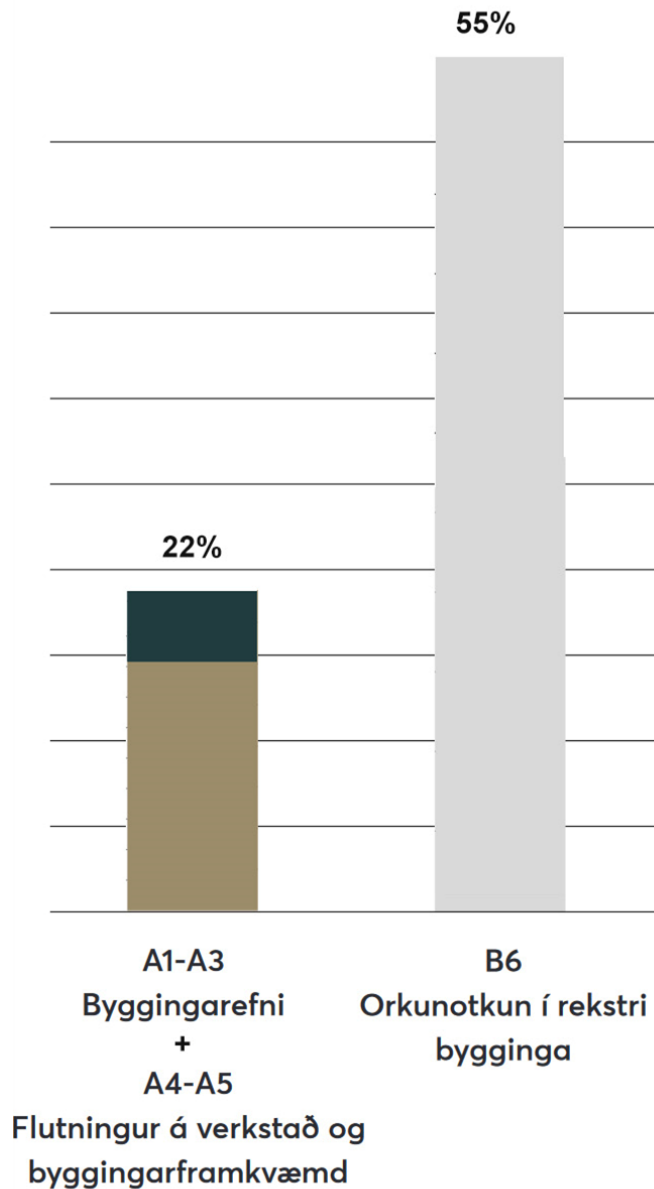

Erlendis eru hinsvegar byggingarefnin, flutningur þeirra og framkvæmdin, **þrisvar sinnum minni** en líftímaorkunotkunin þegar kemur að kolefnisfótspori.

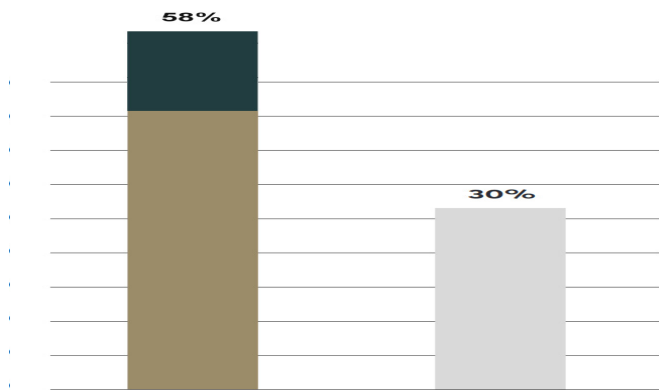
© Architecture 2030. All Rights Reserved.
Data Sources: Global ABC Global Status Report 2018, EIA

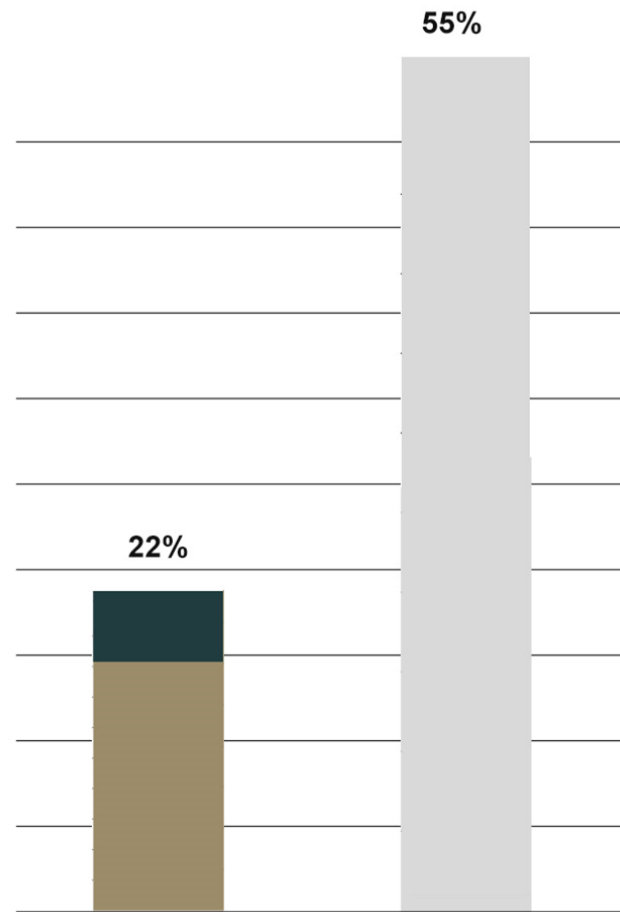
Flutningur á verkstað og byggingarframkvæmd

Flutningur á verkstað og byggingarframkvæmd

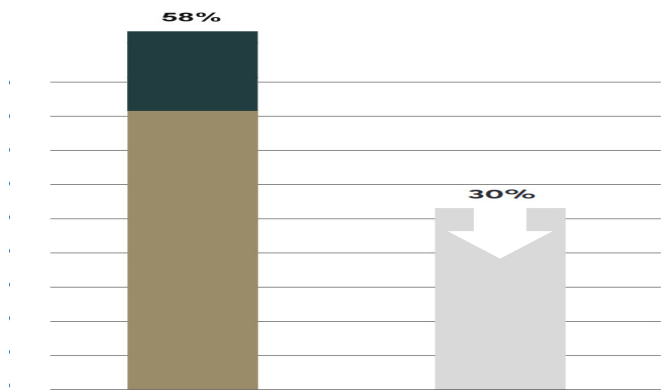

A1-A3
Byggingarefni
+
A4-A5
Flutningur á verkstað og
byggingarframkvæmd

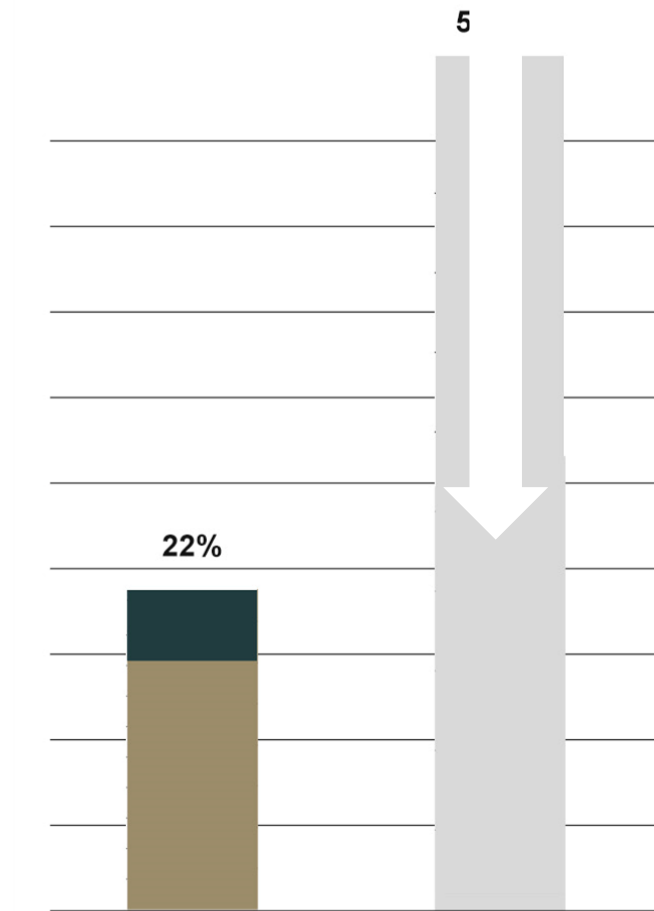
A1-A3
Byggingarefni
+
A4-A5
Flutningur á verkstað og
byggingarframkvæmd

A1-A3
Byggingarefni
+
A4-A5
Flutningur á verkstað og byggingarframkvæmd

B6
Orkunotkun í rekstri bygginga

A1-A3
Byggingarefni
+
A4-A5
Flutningur á verkstað og byggingarframkvæmd

B6
Orkunotkun í rekstri bygginga

The Icelandic Glass

Mynd: Kristín Sigurðardóttir

T.ark
VERK OG VIT 2022

Mynd: Kristín Sigurðardóttir

T.ark
VERK OG VIT 2022

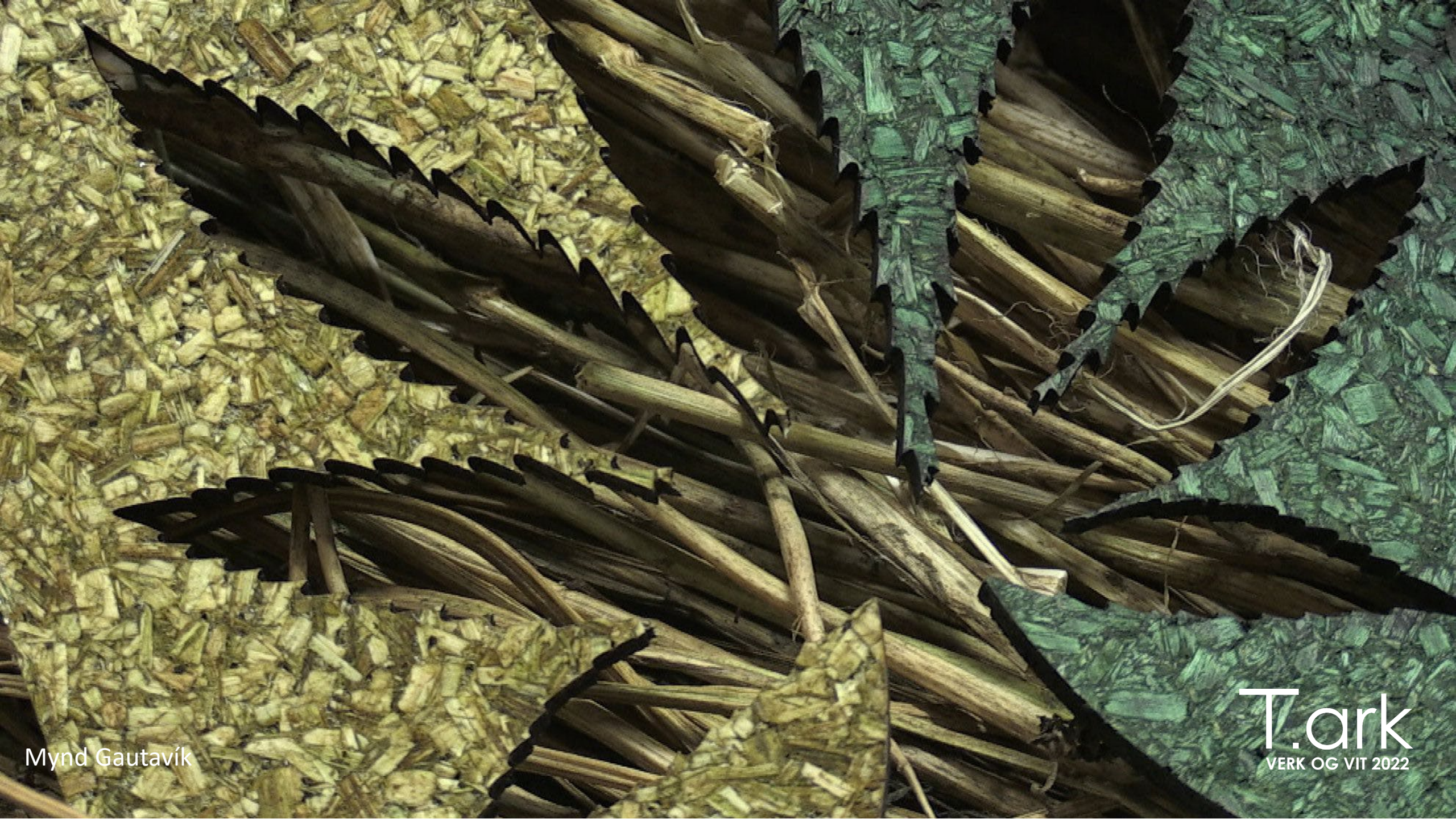

Mynd: Freyr/RÚV

T.ark
VERK OG VIT 2022

Mynd Gautavík

T.ark
VERK OG VIT 2022

Mynd archdaily
BIOBUILDING / LÚDIKA

T.ark
VERK OG VIT 2022

T.ark
VERK OG VIT 2022

Öspin brotin

Mynd Trétækniráðgjöf

T.ark
VERK OG VIT 2022

Mynd After Architecture: MacDonald & Schumann

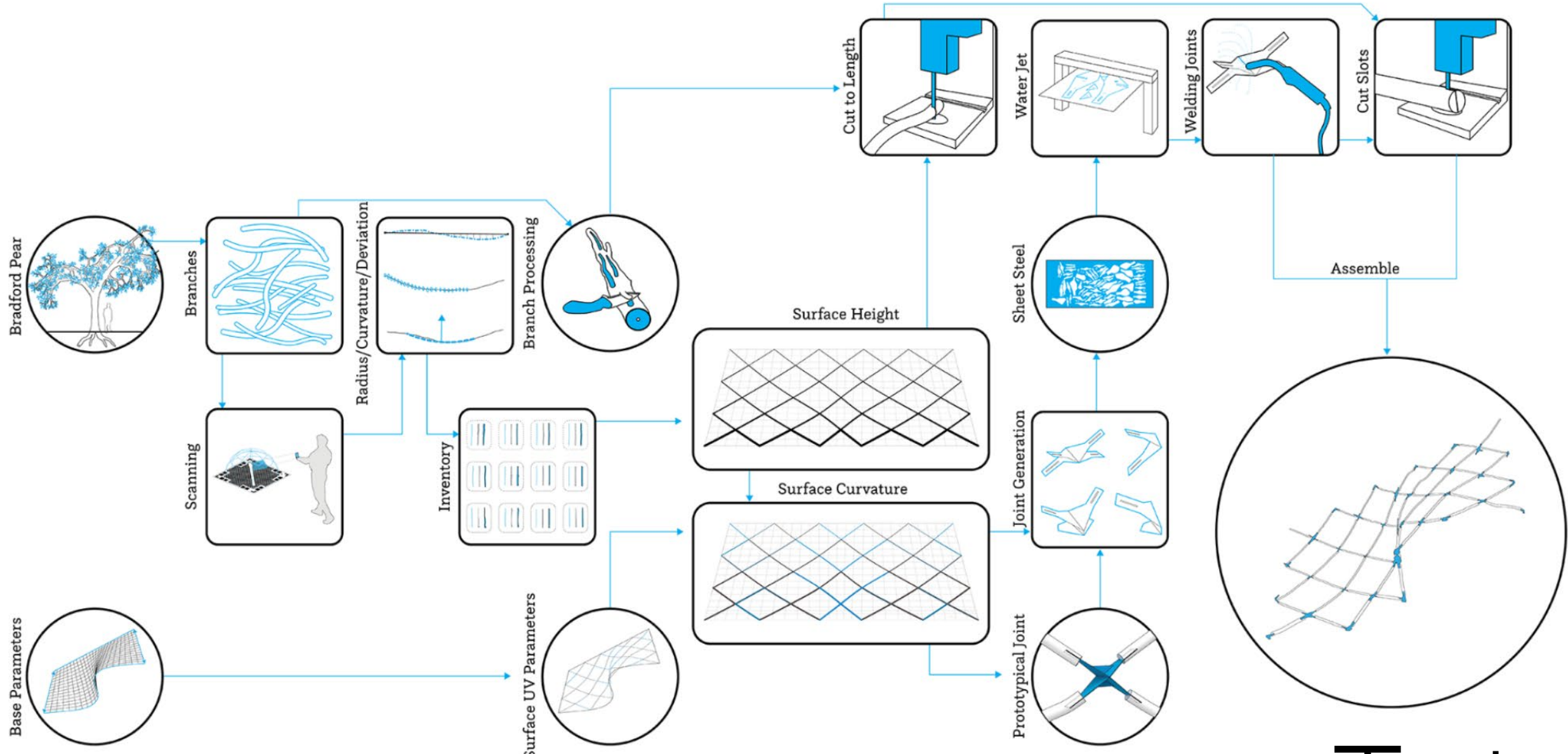
T.ark
VERK OG VIT 2022

Fabrication

Material

Computation

Designer

Mynd After Architecture: MacDonald & Schumann

T.ark
VERK OG VIT 2022

T.ark
VERK OG VIT 2022

Mynd Símon Sturluson

Tark
VERK OG VIT 2022

Mynd Triin Toom

T.ark
VERK OG VIT 2022

•• Hvernig aukum við nýsköpun og breytum verkferlum?

• **Ragnar Ómarsson**
byggingafræðingur hjá Verkís
og formaður Grænni byggðar

Ný hugsun – Ný sköpun

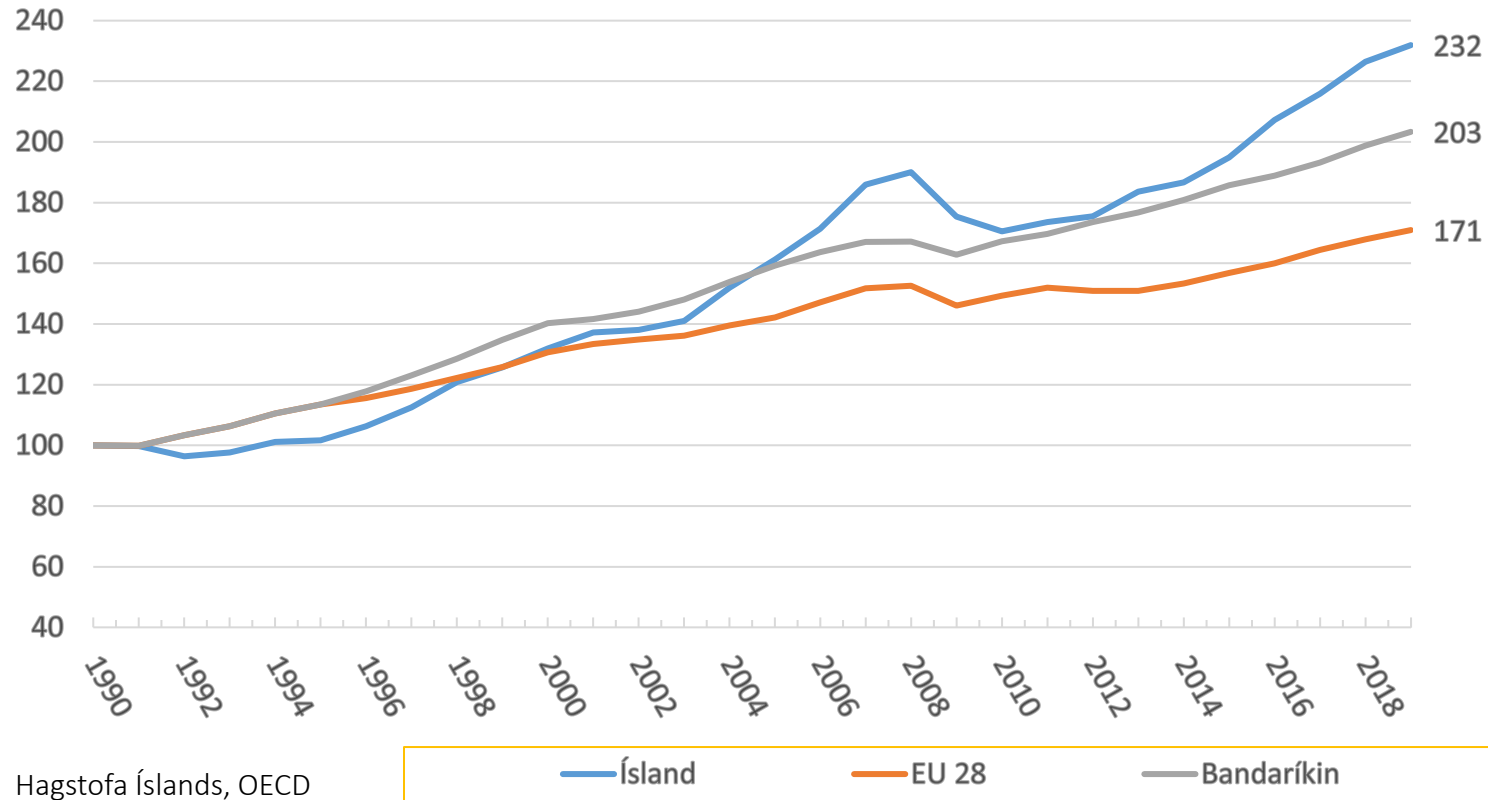
Ragnar Ómarsson

24. mars 2022

VÖXTUR ER JÁKVÆÐUR

HAGVÖXTUR ER JÁKVÆÐUR

Hagstofa Íslands, OECD

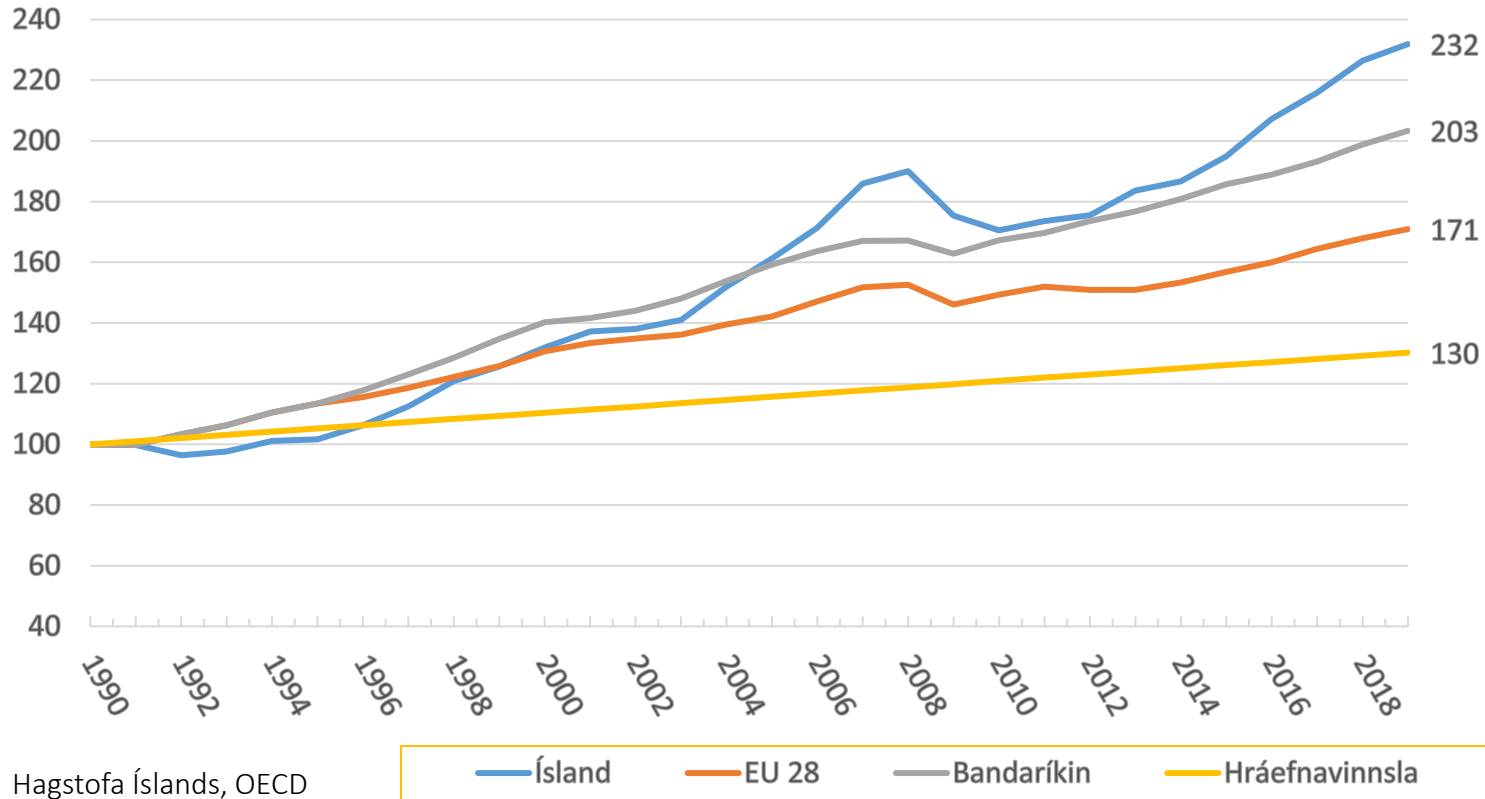
Hagvöxtur er:

„heildarverðmæti allrar vöru og þjónustu sem þjóð framleiðir á einu ári.“

Gylfi Magnússon, Vísindavefurinn 30.11.2000

SAMDRÁTTUR ER NEIKVÆÐUR

HAGVÖXTUR ER JÁKVÆÐUR

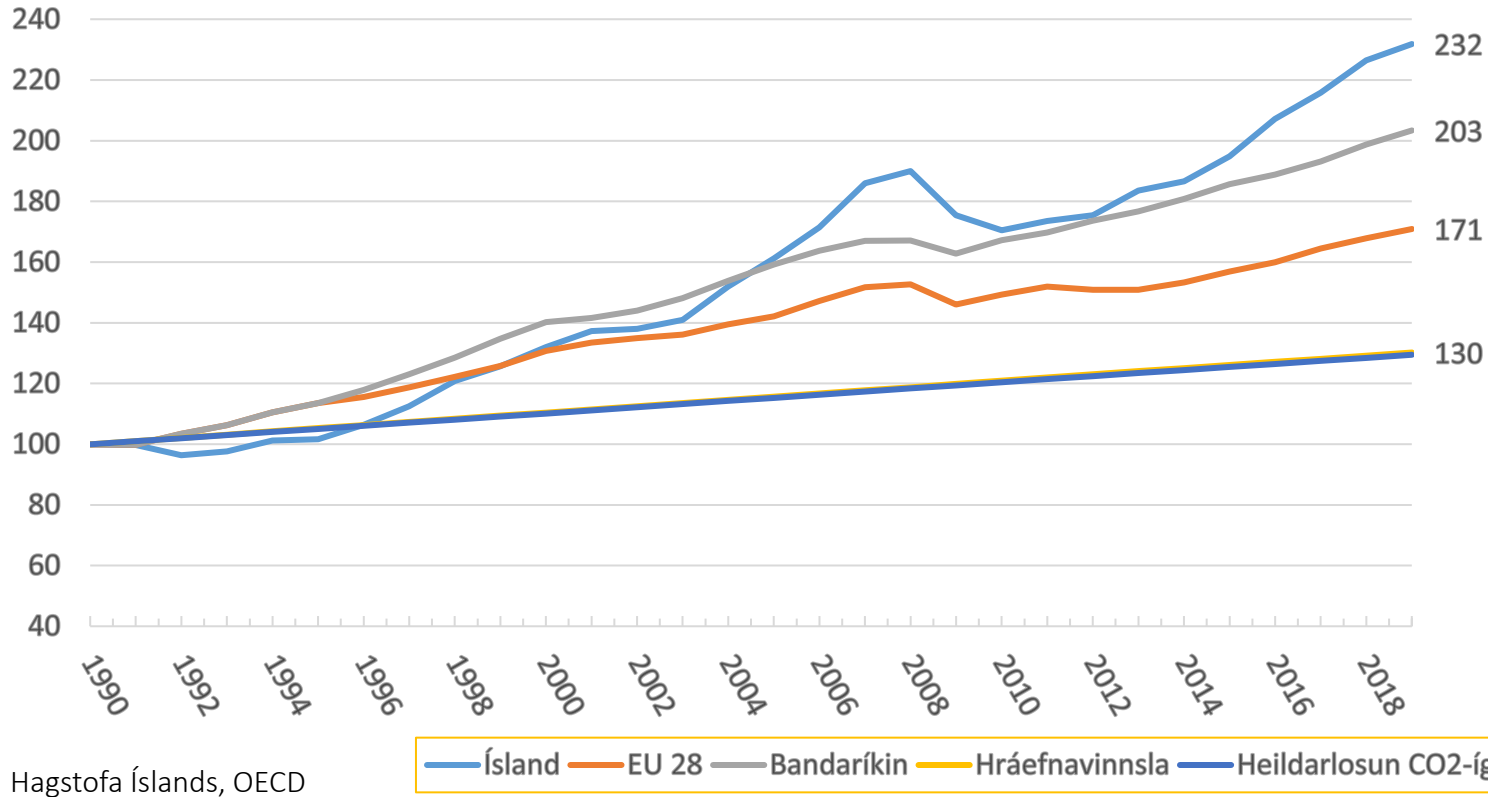

Hráefnavinnsla er undirstaða verðmætasköpunar

Hagstofa Íslands, OECD

SAMDRÁTTUR ER NEIKVÆÐUR

HAGVÖXTUR ER JÁKVÆÐUR

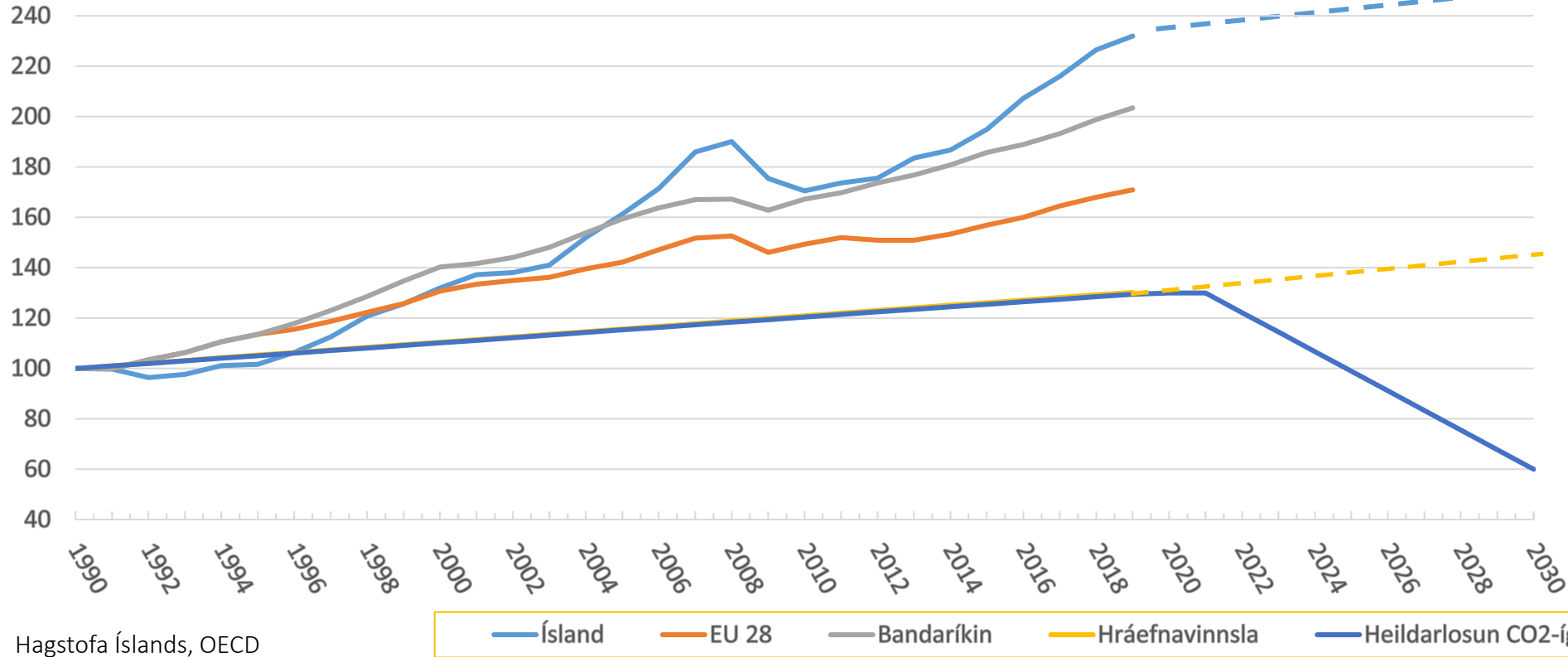

Hagstofa Íslands, OECD

Kolefnislosun virðist vaxa á sama hátt og hráefnavinnslan

SAMDRÁTTUR ER NEIKVÆÐUR

HAGVÖXTUR ER JÁKVÆÐUR

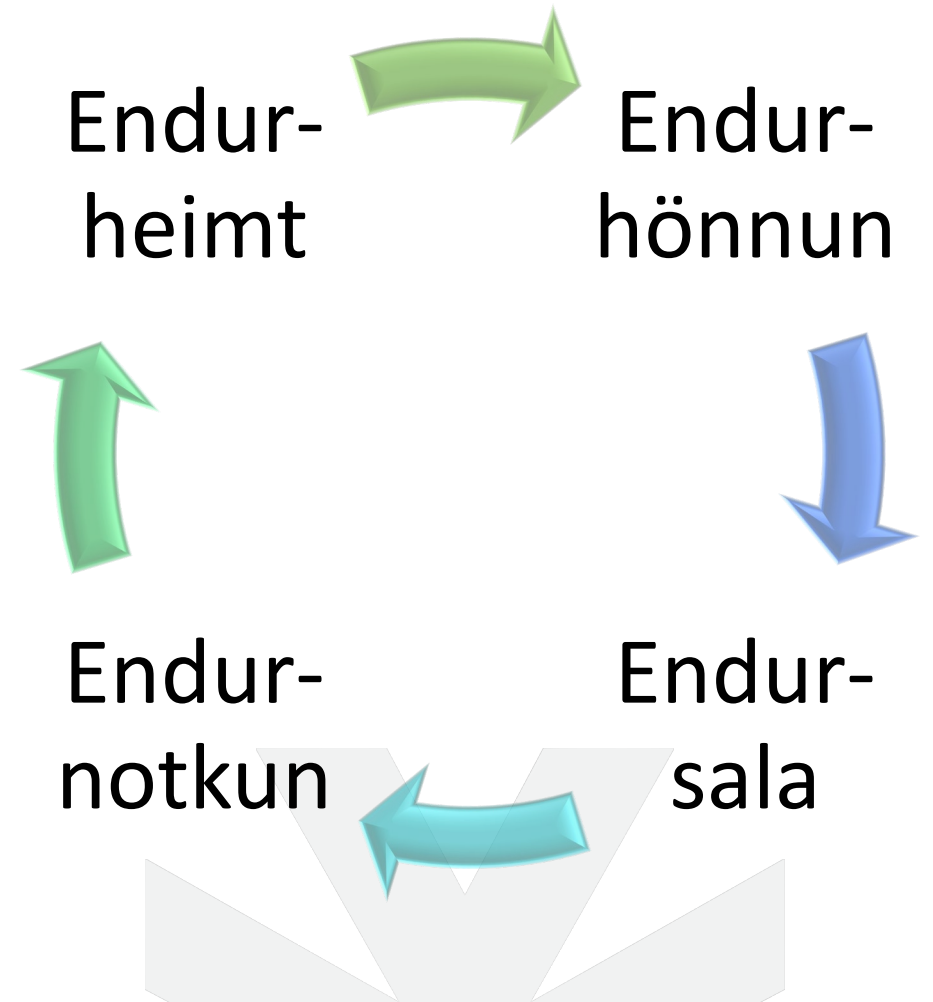
Samdráttur í losun CO2-íg. Þarf að hafa í för með sér verðmæta- aukningu

Hagstofa Íslands, OECD

SAMDRÁTTUR ER JÁKVÆÐUR

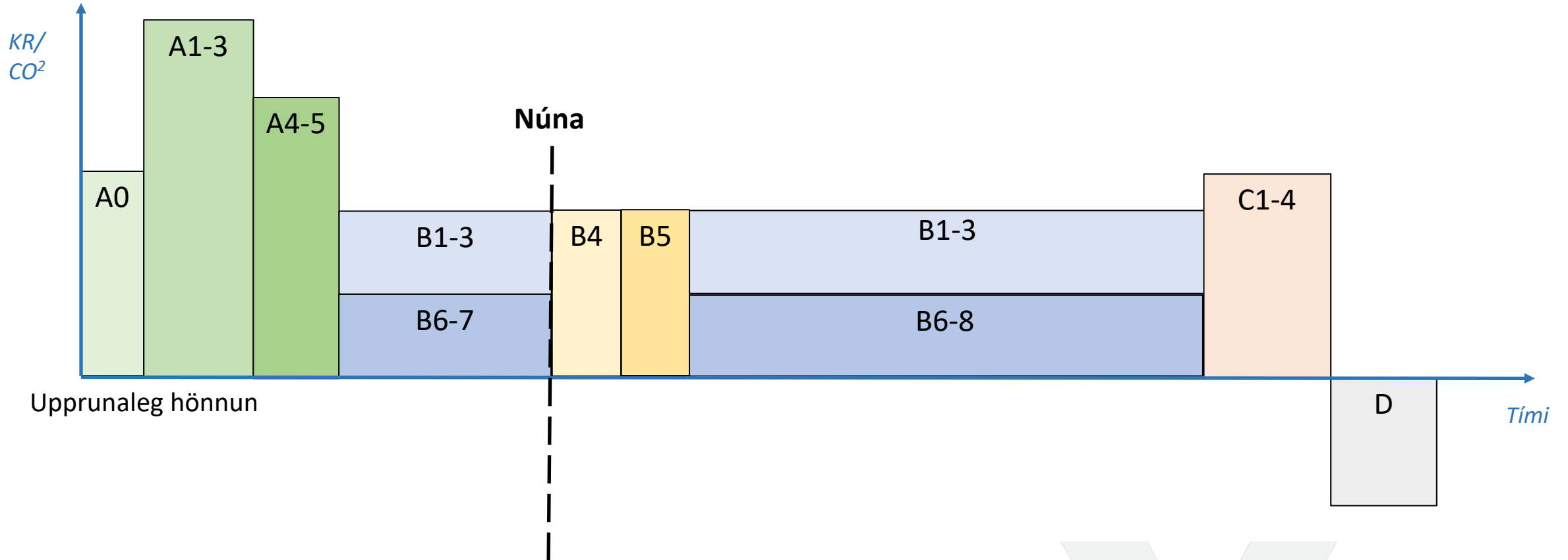
HRINGRÁS HRÁEFNA

- Með hringrás hráefna má draga úr hráefnavinnslu
- Um leið má draga úr kolefnislosun sem vinnslunni fylgir

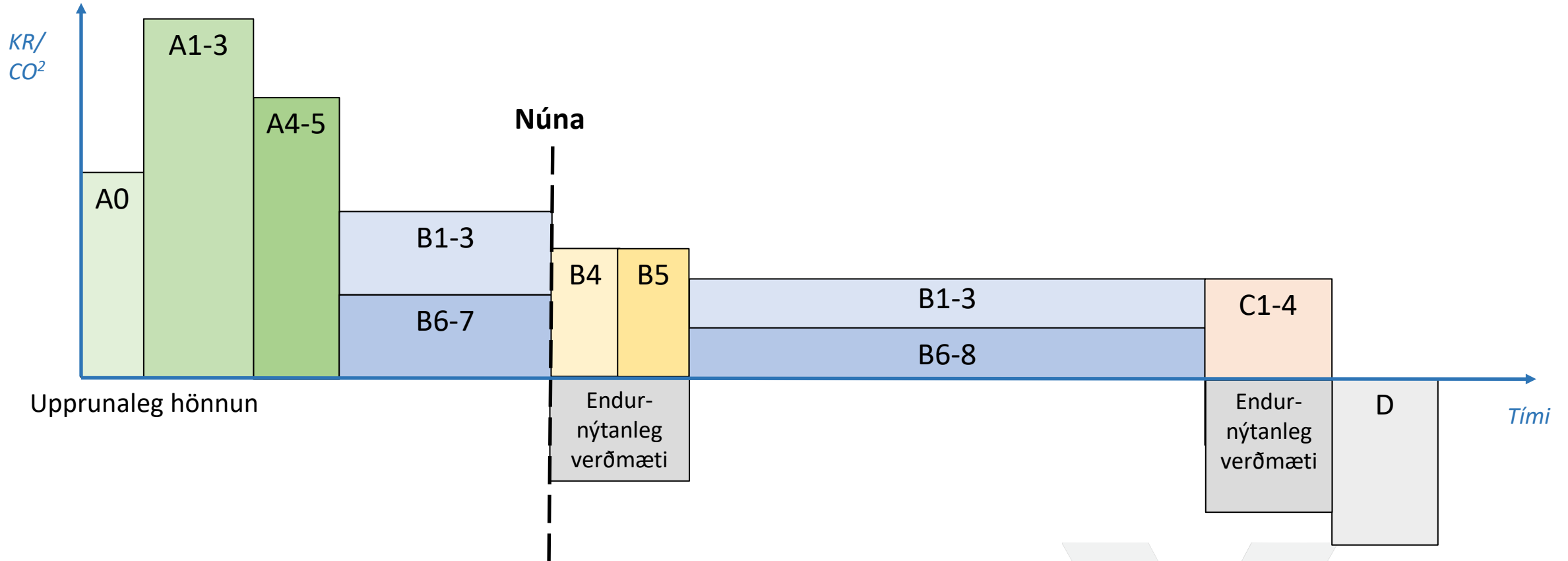

HEFÐBUNDINN LÍFTÍMI MANNVIRKJA

LÍFTÍMI MANNVIRKJA Í HRINGRÁSARHAGKERFI

Heilindi
Metnaður
Frumkvæði

●● Hvernig aukum við nýsköpun og breytum verkferlum?

- Sylgja Dögg Sigurjónsdóttir
sérfræðingur á byggingarsviði Eflu
og meðlimur í fagraðinu Betri byggingar

Verk og vit 2022

ER RAKAÖRYGGI VISTVÆNT?

SYLGJA DÖGG SIGURJÓNSDÓTTIR

BSC LÍFFRÆÐI, MDPL LÝÐHEILSA,

BYGGINGASVIÐ, RAKAÖRYGGI OG INNIVIST

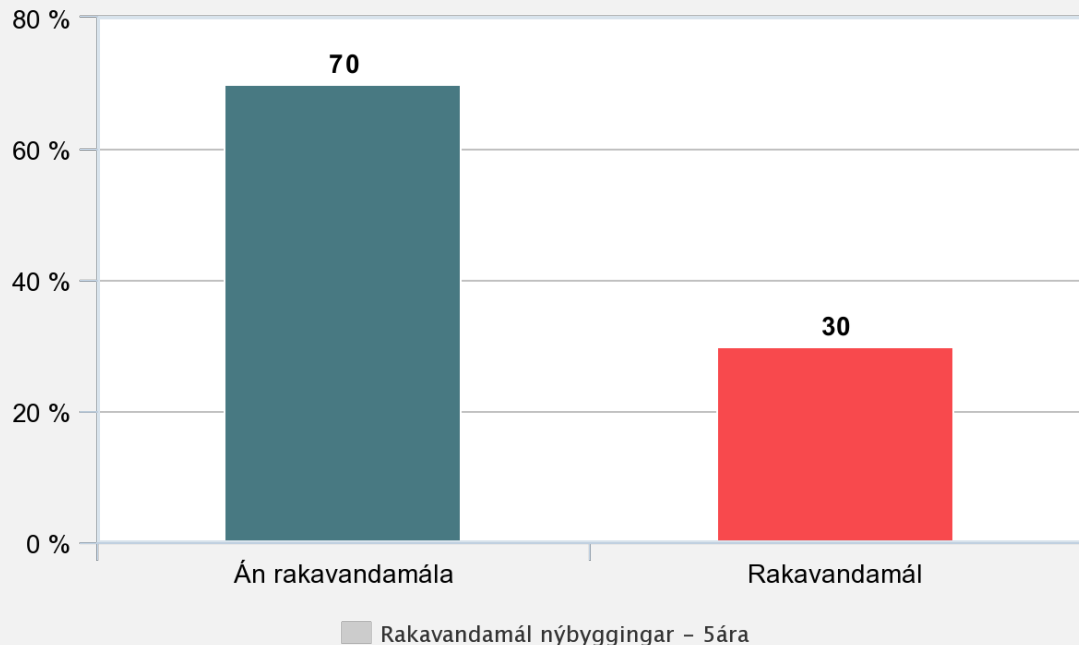

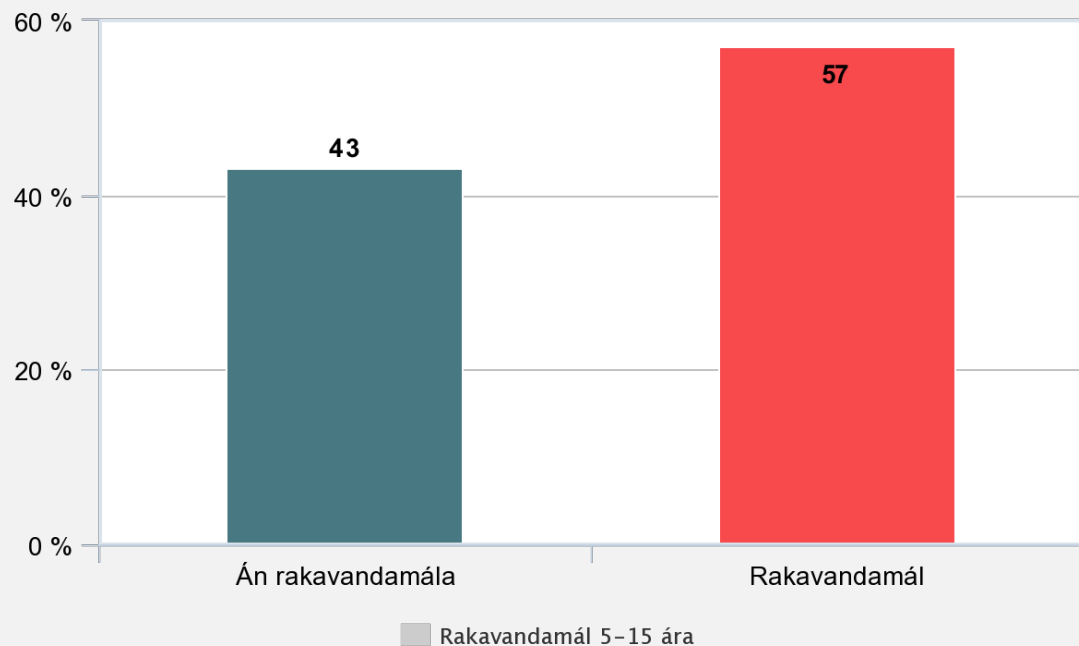
AF HVERJU SKEMMAST HÚS ?

- Það er áskorun að standa úti á Íslandi
- Algengustu skemmdir bygginga má rekja til leka og rakaskemmda
- Veðurkápan er mikilvæg og þarf að virka sem vatns og vindvarnarlag
- Nútímalegar þarfir og lagnir

meta-chart.com

STAÐAN Á ÍSLANDI

- Könnun á rakavandamálum á íslenskum heimilum (Björn Marteinnsson 2005 og 2020)
  - 30-70% heimili með rakavandmál, mismunandi eftir tímabilum og húsagerð
- Vatnstjón 3-4 milljarðar/ári

HVERT VILJUM VIÐ STEFNA?

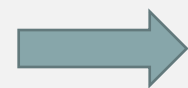

HVERNIG BYGGJUM VIÐ BETUR?

Rakaöryggi í hönnun, framkvæmd og rekstri

- Rakaöryggi í hönnun og framkvæmd
  - Byggingareðlisfræði í öndvegi
  - Áhættuminni hönnun
  - Byggja þurrt
- Rannsóknir og reynsla
- Miðlun þekkingar og menntun
- Samtal og samstarf fagaðila

FYRIRBYGGJANDI VIÐHALD ÓTÍMABÆRT VIÐHALD

Hvort veljum við?

- Er vistvænt
  - Rífa hús
  - Endurnýja byggingar
  - Endurnýja byggingarefni
  - Endurtaka endurbætur
- Er heilnæmt
  - Byggingar haldi ekki vatn
  - Byggingar mygli
  - Byggingar hafi slæm loftgæði

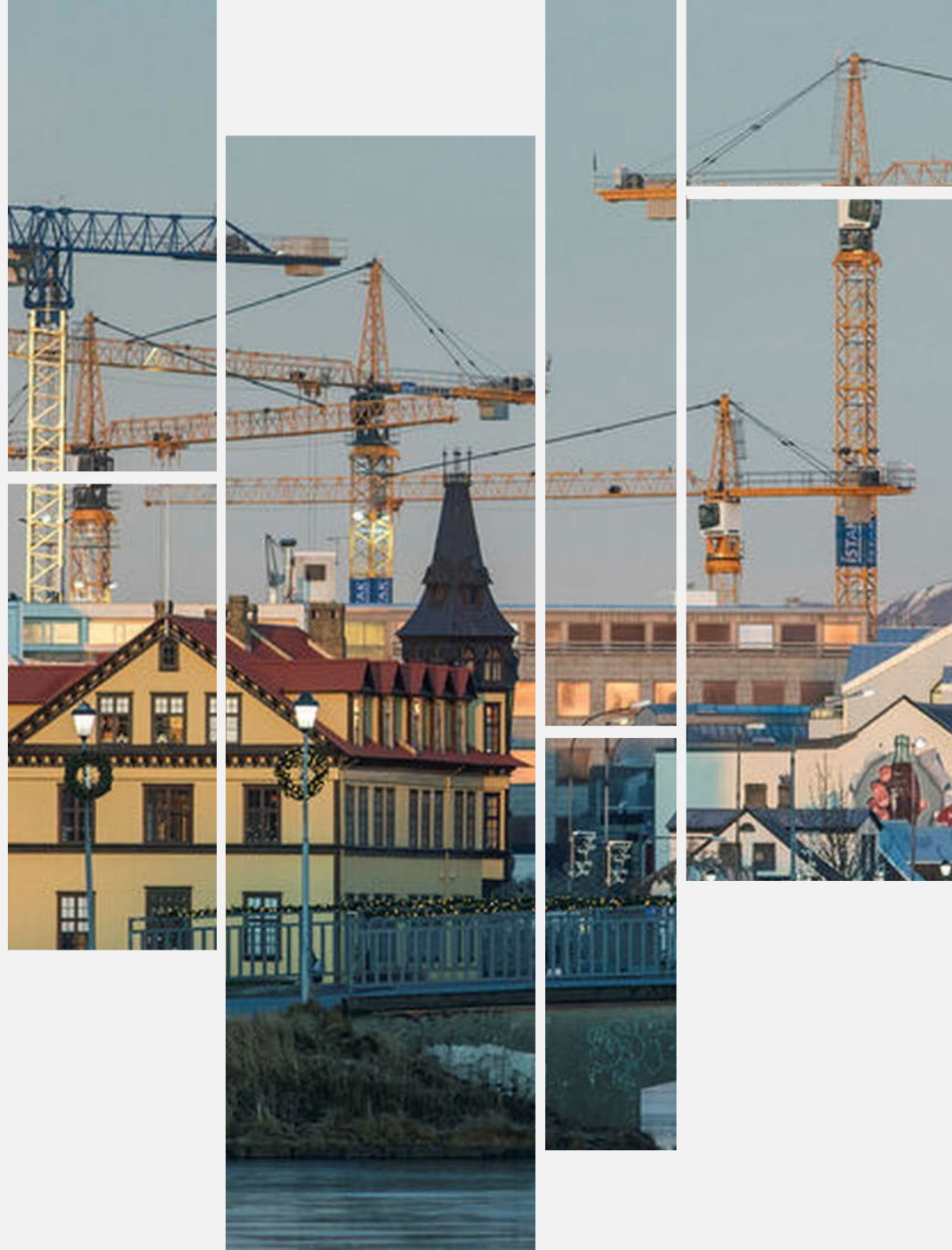

STÆRSTA TILRAUNASTOFA Í HEIMI?

Íslenskur byggingarmarkaður

- Hver ber ábyrgð
  - Hver lendir í súpunni ?
  - Þarf hvata eða refsingar
- Veski eða samviska
  - Fjármagn
  - Umhverfi
  - Heilsa

BYGGINGARANNSÓKNIR

Staðan í dag

- ASKUR
  - framfarir í nýsköpun og frumkvöðlastarfsemi
- >10.000 milljarðar fasteignamat 2022
- Samtals þörf $\approx$ 3200-4850 íbúðir/ári
  - Spá Hagdeildar HMS og Hagstofu Íslands
- 95 milljónir $\approx$ 4ja herb. íbúð/nýbygging
  - minna en 0,0001%

EFLUM BYGGINGARANNSÓKNIR

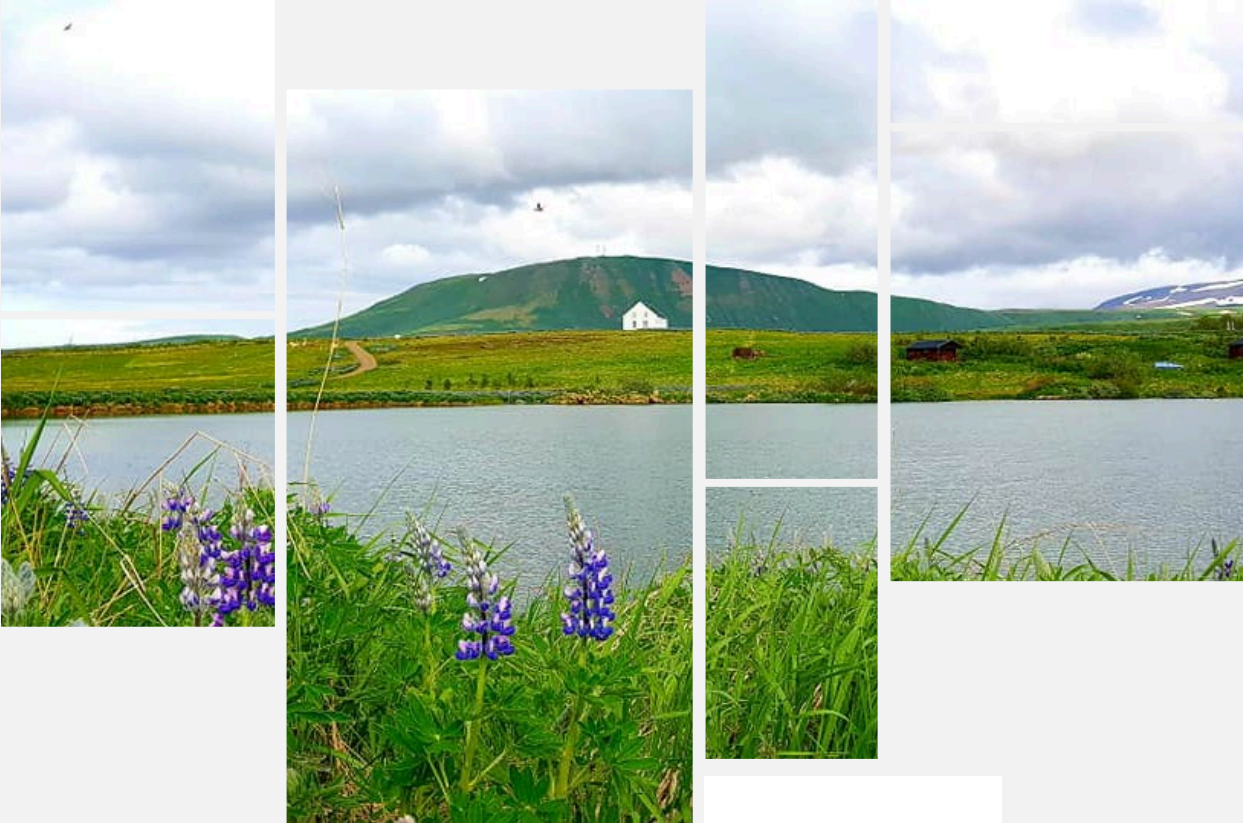
Hvað þurfum við vs. hvað viljum við

- **Stærri biti af kökunni**
  - Hlutfall í sjóð af hverri opinberri byggingu
  - Fjármagn til rannsókna í samræmi við stærð iðnaðar, veltan er hundruðir milljóna/ári
- **Gæði kosta meira í upphafi**
  - Aukin ending
  - Lægri rekstrarkostnaður

FJARFESTUM TIL FRAMTÍÐAR Í BETRI BYGGINGUM OG GRÆNNI FRAMTÍÐ

BETRI BYGGINGAR - GRÆN FRAMTÍÐ - BÆTT HEILSA

Hvað þurfum við til að ná því markmiði?

- Hvar eru góðir hlutir í gangi?
- Hvar er vandinn?
- Skrásetning og utanumhald
- Rannsóknir á nýjum efnum og aðferðum
- Miðlun þekkingar með reynslurítum og menntun

TÖLUM SAMAN, MIÐLUM REYNSLU OG ÞEKKINGU

GRÆN FRAMTÍÐ

Byggingar og fólk

RAKAÖRYGGI ER VISTVÆNT!

TAKK FYRIR

Sylgja Dögg

Sérfræðingur á byggingasviði

@ sds@efla.is

☎ 6656244

in Sylgja Dögg

🌐 efla.is

Umræður

●● Mótum við græna framtíð með hvötum eða kvöðum?

● **Sigurður Ingi Jóhannsson**
innviðaráðherra

● **Sigurður Hannesson**
framkvæmdastjóri SI

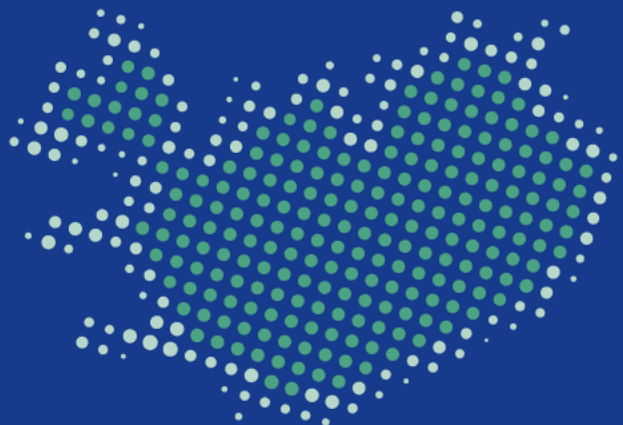
● **Björgvin Víkingsson**
forstjóri Ríkiskaupa

● **Gísli Halldór Halldórsson**
bæjarstjóri Árborgar

● **Rósa Guðbjartsdóttir**
bæjarstjóri Hafnarfjarðar

Græn iðnbylting á Íslandi

**Mannvirkjagerð á tímamótum
Grípum tækifærin í vistvænni uppbyggingu**

Samtök
iðnaðarins